12720 ـ اگر به لباسش نجاست برسد چه کار باید بکند؟

سوال

اگر هنگام ادرار کردن عادی یا با عجله، چند قطره ادرار به لباس زیر برسد، حکم آن چیست؟

۱ـ آیا برای اینکه پاک شود، غسل کردن لازم است؟

۲ـ آیا مسلمان باید همهٔ لباس زیر خود را بشوید، یا اینکه لازم است هر بار که این اتفاق می‌افتد آن را عوض کند، یا فقط شستن همان قسمتی که ادرار به آن رسیده کافی است؟

۳ـ مسلمانی که قطرات ادرار به لباس زیرش رسیده چگونه نماز بخواند؟ و اگر در این حالت نماز بخواند آیا نمازش پذیرفته است؟

۴- اگر مسلمان شک کند که روی برخی از جاهای آلوده به ادرار را نشسته است، حکم آن چیست؟ و آیا این موضوع بر نماز و طهارت اثر می‌گذارد؟

۵- آیا کسی که با وجود شک (در نشستن برخی جاهای آلوده به ادرار) نماز خوانده است، باید نمازش را دوباره بخواند؟ و آیا در این حالت، خواندن قرآن و دست زدن به آن برایش جایز است؟

۶- چه کارهایی در این حالت برای او حرام است؟

امیدوارم با فتوایی روشن، شک و تردیدهایم را برطرف کنید.

خلاصه‌ی پاسخ

۱ـ بر مسلمان واجب است که از نجاست دوری کند و تا جایی که می‌تواند در پاک نگه‌داشتن خود کوشا باشد.
۲ـ رسیدن نجاست به لباس انسان، غسل را بر او واجب نمی‌سازد.
۳ـ برطرف کردن نجاست با شستن آن حاصل می‌شود، تا جایی که اثر نجاست از بین برود.
۴- پاکی از نجاست، شرط صحت نماز است و اگر فرد خود را از آن پاکیزه نکند، نمازش باطل خواهد بود.
۵- اگر قطرات ادرار به لباس انسان برسد، همان قسمتی را که آلوده شده است می‌شوید تا زمانی که به پاک شدن آن گمان قوی پیدا کند؛ و آنچه از بخش‌های شسته نشده باقی بماند، در زمرهٔ نجاست اندکی قرار می‌گیرد که بخشیده شده (معفوّ عنه) است.

۶- اگر کسی شک کند که آیا نجاست را برطرف کرده است یا نه، بنا را بر یقین می‌گذارد؛ یعنی اصل را بر این می‌گذارد که نجاست برطرف نشده است. عکس این حالت نیز صادق است؛ یعنی اگر یقین داشته باشد که پاک است و سپس شک کند که آیا نجاست به لباسش رسیده یا خیر، گفته می‌شود که اصل بر پاکی است؛ چرا که پاکی همان امرِ یقین‌آور است.

۷ـ اگر کسی تا پس از پایان نماز از نجاست لباس خود باخبر نشود، نمازش صحیح است.

۸ـ تنها کاری که در صورت وجود نجاست بر لباس برای انسان جایز نیست، فقط نماز خواندن است؛ اما دیگر کارها مانند خواندن قرآن و امثال آن حرام نمی‌شود.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

وجوب دوری از نجاست

بر مسلمان واجب است که از نجاست دوری کند و تا جایی که می‌تواند در پاک نگه‌داشتن خود کوشا باشد؛ از ابن عباس روایت است که گفت: رسول الله ﷺ از کنار دو قبر گذشتند و فرمودند: «همانا این دو عذاب می‌شوند و بر امر [به ظاهر] بزرگی عذاب نمی‌شوند؛ اما یکی از آن‌ها سخن‌چینی می‌کرد و دیگری خود را از ادرارش نمی‌پوشاند»؛ و در روایتی آمده است: «و دیگری از ادرار پاکیزگی نمی‌جست». به روایت مسلم (الطهارة/ ۴۳۹).

معنای اینکه از ادرارش پاکیزگی نمی‌جست این است که از آن دوری نمی‌کرد و در پاک نگه‌داشتن خود حساس نبود؛ به همین دلیل، ادرار کردن به صورت ایستاده جایز است، به شرط آنکه فرد از پاشیده شدن ترشحات ادرار به لباس و بدنش در امان باشد؛ پاسخ سؤال شمارهٔ (103846) را ببینید.

اما دربارهٔ قسمت‌های سؤال:

آیا نجاستِ لباس موجب غسل می‌شود؟

چگونه نجاست را برطرف کنیم؟

2- برطرف کردن نجاست با شستن آن حاصل می‌شود، تا جایی که اثر نجاست از بین برود؛ پس اگر نجاست به لباسی برسد، تنها شستن همان موضعِ نجس‌شده از لباس واجب است و شستن بخش‌های دیگر لازم نیست. همچنین تعویض لباس بر او واجب نخواهد بود، هرچند اگر خودش بخواهد لباسش را عوض کند، اشکالی در این کار نیست.

حکم نماز خواندن با لباس نجس

3- اما دربارۀ حکم نماز در لباسی که به آن نجاست رسیده، باید دانست که پاکی از نجاست شرط صحت نماز است و اگر فرد خود را از آن پاکیزه نکند، نمازش باطل خواهد بود؛ زیرا در حالی نماز خوانده که آلوده به این نجاست بوده است. پس هرگاه در چنین حالتی نماز بخواند، در واقع نماز را به گونه‌ای به جا آورده که الله و رسولش آن را نخواسته‌اند و به آن فرمان نداده‌اند؛ و از پیامبر ﷺ ثابت شده است که فرمودند: «هر کس کاری انجام دهد که امر ما بر آن نباشد، آن کار مردود است».

حالت‌های رسیدن نجاست به لباس

۱ـ اگر انسان یقین داشته باشد که نجاست به جای مشخصی از لباس رسیده، واجب است همان موضعِ نجس‌شده را بشوید.

۲ـ اینکه گمان قوی داشته باشد نجاست به جای مشخصی رسیده است.

۳ـ اینکه دربارۀ محل دقیق لکۀ نجاست، تنها احتمال داشته باشد (شک داشته باشد). در حالت دوم و سوم، انسان باید بررسی و جستجو (تحری) کند؛ پس هر جا را که گمان قوی دارد نجاست به آن رسیده است، می‌شوید. «الشرح الممتع» ابن‌عثیمین (۲/۲۲۱) را ببینید.

حکم نجاست اندک

برخی از اهل علم گفته‌اند: از نجاست اندک به هیچ وجه گذشت نمی‌شود.

اما برخی دیگر گفته‌اند: از نجاست اندکِ دربارۀ همۀ نجاسات گذشت می‌شود؛ و این مذهب ابوحنیفه و انتخاب شیخ الاسلام [ابن تیمیه] است، به‌ویژه در مواردی که مردم زیاد به آن دچار می‌شوند و در معرض آن هستند؛ زیرا مراعات و پاک‌سازی آن مایۀ سختی و مشقت است و الله تعالی می‌فرماید: وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ [حج: ۷۸] (و در دین بر شما سختی و تنگنایی قرار نداد). دیدگاه درست نیز همان مذهب ابوحنیفه و شیخ الاسلام است؛ و از جمله نجاسات اندکی که به خاطر سختی در دوری از آن، بخشیده شده و مورد عفو به شمار می‌رود، مقدار اندک از سلس البول (نشت ادرار) برای کسی که به آن مبتلا شده و تا جای ممکن و در حد توانش، برای پاک ماندن از آن تلاش کرده است. بنگرید به «الشرح الممتع» از ابن عثیمین (۱/۳۸۲).

و اما معیار و حد اندک بودن این است که نگاه عموم مردم (افراد میانه‌حال) ملاک قرار گیرد؛ پس آنچه را بسیار بدانند،

بسیار است و آنچه را اندک بشمارند، اندک است.

بر این اساس گفته می‌شود: اصل بر این است که اگر قطرات ادرار به لباس انسان برسد، همان قسمتی را که آلوده شده است می‌شوید تا زمانی که به پاک شدن آن گمان قوی پیدا کند؛ و آنچه شسته نشده باقی بماند، همان‌طور که گذشت، در زمرهٔ نجاست اندکی قرار می‌گیرد که بخشیده شده است. والله اعلم.

حکم کسی که از نجاست ناآگاه است

اما اگر از وجود نجاست بی‌خبر باشد؛ از شیخ ابن باز در این باره پرسیده شد و ایشان چنین پاسخ دادند:

اگر کسی تا پس از پایان نماز از نجاست لباس خود باخبر نشود، نمازش صحیح است؛ زیرا هنگامی که جبرئیل در حال نماز به پیامبر ﷺ خبر داد که در کفش‌هایشان آلودگی وجود دارد، ایشان کفش‌های خود را درآوردند و بخش اول نماز را دوباره نخواندند. همچنین است اگر پیش از نماز از وجود نجاست باخبر بوده و سپس آن را فراموش کرده و با همان لباس نماز خوانده باشد و تنها پس از نماز آن را به یاد آورد؛ به دلیل فرمودهٔ الله عزوجل: رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا [بقره: ۲۸۶] (پروردگارا، اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم، ما را بازخواست مکن)...

اما اگر در حال نماز نسبت به وجود نجاست در لباسش شک کند، جایز نیست نماز را رها کند؛ خواه امام باشد و خواه فُرادیٰ، و باید نمازش را تمام کند. «فتاوی الشیخ ابن باز» (۱۲ / ۳۹۶-۳۹۷).

حکم شک در برطرف کردن نجاست

۴- مسألهٔ شک در برطرف کردن نجاست: اگر نجاست به لباس کسی برسد، این موضوع اصل قرار می‌گیرد (یعنی اصل بر نجس بودن لباس است) و این اصل تا زمانی که برطرف نشود، یقینی است؛ و برطرف شدن آن نیز با از بین رفتن نجاست حاصل می‌شود. پس اگر شک کند که آیا نجاست را برطرف کرده است یا نه، بنا را بر یقین می‌گذارد؛ یعنی اصل را بر این می‌گذارد که نجاست برطرف نشده است. عکس این حالت نیز صادق است؛ یعنی اگر یقین داشته باشد که پاک است و سپس شک کند که آیا نجاست به لباسش رسیده یا خیر، گفته می‌شود که اصل بر پاکی است؛ چرا که پاکی همان امر یقینی است.

شیخ ابن عثیمین می‌گوید: «اصل در لباس انسان این است که پاک باشد، مگر اینکه به رسیدن نجاست به بدن یا لباسش یقین پیدا کند. این اصل را سخن پیامبر ﷺ تأیید می‌کند؛ آن‌گاه که شخصی به ایشان شکایت کرد که در نمازش چیزی [مانند باد شکم] احساس می‌کند، فرمودند: «نماز را رها نکند تا زمانی که صدایی بشنود یا بویی حس کند».

پس اگر شخص به این امر یقین ندارد، اصل بر پاکی است؛ و چه بسا گمان قوی بر آلوده شدن لباس به نجاست داشته باشد، اما تا زمانی که شخص یقین پیدا نکرده، اصل بر ماندن پاکی است». «فتاوی ابن عثیمین» (۱۱/۱۰۷).

۵- تنها کاری که در صورت وجود نجاست بر لباس برای انسان جایز نیست، فقط نماز خواندن است؛ حتی اگر از حدث (بی‌وضویی یا جنابت) پاک باشد. اما دیگر کارها مانند خواندن قرآن و امثال آن حرام نیست.

و الله أعلم.